5.10.2018

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan
asiantuntijakuuleminen 3.10.2018

HE 123/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019

Vastauksia eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa 3.10.2018 esitettyihin kysymyksiin:

Elintarveviennin kehittyminen Venäjän tuontikiellon jälkeen

Vuoden 2017 aikana Suomen elintarvikevienti toipui Venäjän markkinoiden menetyksestä.

	Vienti milj. €
2012	1622,5
2013	1630,5
2014	1597,8
2015	1474,8
2016	1465,0
2017	1621,3

Ennen Venäjän syksyllä 2014 asettamia vastapakotteita Suomen maatalous- ja elintarvikevienti Venäjälle oli yli 400 miljoonaa euroa vuodessa. Venäjän asettamat pakotteet johtivat viennin putoamiseen noin 300 miljoonalla eurolla. Venäjän viennin aiheuttamaa pudotusta on pystytty korvaamaan erityisesti EU-alueelle suuntautuvalla kaupalla.

Suomi on pystynyt myös avaamaan uusia vientimarkkinoita ja luonut mahdollisuuksia uusien, innovatiivistenkin korkean lisäarvon tuotteiden vientiin. Viennin kasvattamisessa tarvitaan yritysten ja viranomaisten yhteistyötä sekä panostamista mm. vientiosaajien koulutukseen. Uusia viennin kohdemaita ja potentiaalisia vientiin soveltuvia tuoteryhmiä analysoidaan koko ajan. Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin vaatii kuitenkin runsaasti viranomaisvalmistelua: kohdemaan suomalaisen elintarvikeketjun tuotteiden viennille asettamien vaatimusten selvittäminen ja niihin liittyvien auditointien, tarkastusten ja neuvottelujen toteuttaminen sekä tiettyjen vientimaiden vaatimien valvontajärjestelmien rakentaminen ja niihin liittyvien tarkastusten toteuttaminen. Lisäksi tehtävät edellyttävät vientiehtojen perusteellista tuntemista ja tarvittavien säädösten sekä tietopakettien hankkimista ja kääntämistä. Useiden kohdemaiden osalta nämä prosessit voivat viedä vuosia.

Mahdollisuudet LUTU-järjestelmän jatkolle

EU:n maatalousalan valtiontuen suuntaviivojen mukaan luopumistukijärjestelmä on lopetettava vuoden 2018 loppuun mennessä. Siten nykyistä luopumistukijärjestelmää ei voi jatkaa tämän vuoden jälkeen. Seuraavaa rahoituskautta (2021–2027) koskevan valmistelun yhteydessä selvitetään, millä toimenpiteillä sukupolvenvaihdoksia pystytään parhaiten edistämään.

Miksi investointitukia haetaan runsaasti heikosta taloudellisesta tilanteesta huolimatta?

Maatiloilla on jonkin verran patoutunutta investointitarvetta, sillä viimeisen laman alkamisen jälkeen useina vuosina on tehty vähemmän investointeja, kuin tuotantokapasiteettia on poistunut tuotantonsa lopettaneilla maatiloilla. Tämä on johtanut tuotannon lievään alenemiseen joissakin tuotantosuunnissa. Tuotantoteknologia on samalla päässyt vanhenemaan.

Peruslähtökohtana kilpailukyvyn ja kannattavuuden parantamiselle on tuotannon tehokkuuden lisääminen, mihin voidaan tehokkaimmin vaikuttaa investoimalla nykyaikaiseen tuotantoteknologiaan. Laajennuksen yhteydessä tuloa tuottavien yksiköiden määrä lisääntyy ja yksikkökoon kasvaessa kustannukset tuoteyksikköä kohti yleensä alenevat. Kun tuotanto on saatu täyteen vauhtiin, yleensä myös yrittäjätulo nousee. Ainakin osaksi tästä syystä ne maatilat, jotka aikovat jatkaa pitkällä aikavälillä, ovat panostaneet viimeisen kahden vuoden aikana yrityksen kehittämiseen myös uudisrakentamisen ja laajennusinvestointien avulla.

Mahdollisuudet/tarve aloitustuen tulorajojen muuttamiselle vaikean taloustilanteen vuoksi

Käytössä on kaksi aloitustuen tulorajaa, alempi 15 000 euroa ja korkeampi 25 000 euroa. Tavoiteltu tuloraja on liiketoimintasuunnitelman perusteella saavutettava viimeistään kolmantena vuonna tuen myöntämisestä. Laskelmassa käytetään Maaseutuviraston liiketoimintasuunnitelmaohjeessa antamia ohjehintoja tai muuten perusteltavissa olevia hintoja ja ennakoituja tukitasoja. Käytännössä tilapäiset, esimerkiksi hakuajankohdan poikkeuksellisista sääoloista johtuvat kannattavuusongelmat eivät siten yksinään vaikuta tulorajojen saavuttamiseen vaan kyseessä on pidemmän aikavälin toiminta. Tarkasteltaessa liiketoimintasuunnitelman noudattamista kiinnitetään huomio toiminnan laajuuteen ja laatuun, eli niiden tulee vastata suunnitelmaa.

Aloitustuen tavoitteena on vähentää tilanpidon aloittamisen taloudellista riskiä, parantaa yritystoiminnan kehittämismahdollisuuksia ja saada alalle uusia maatalousyrittäjiä, joilla on mahdollisuus kannattavan toiminnan harjoittamiseen elinkeinona. Tukijärjestelmä ja tukiehdot on valmisteltu yhdessä valmisteluryhmissä mm. tuottajajärjestöjen kanssa huomioiden tavoitteisiin suhteutetut käytettävissä olevat resurssit. Tukijärjestelmän tavoitteet ja mm. tulorajoihin sidotut aloitustuen määrät on esitetty Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmassa 2014-2020 ja näiden tulorajojen muuttaminen edellyttäisi sekä ohjelman että kansallisten säädösten muuttamista. Budjettiriihessä kirjatun mukaisesti tulorajoja tarkastellaan rahoituskauden 2021-2027 valmistelun yhteydessä.

Kasvukauden kuivuudesta johtuvien toimenpiteiden kohdentuminen eninten vahinkoja kärsineille alueille/tiloille

Kulunut kasvukausi on ollut poikkeuksellisen kuiva ja kuuma. Ilmatietieteen laitoksen seurannan mukaan kesä on ollut viljelykasveille vaikein erityisesti Ahvenanmaalla, Varsinais-Suomessa ja länsirannikolla, Uudellamaalla ja Kymenlaaksossa. Kriisituen painottuminen Etelä-Suomen AB-alueelle perustuu erityisesti tähän kuivuusongelmien alueelliseen painottumiseen. Lisätuet on tarkoitus maksaa pohjautuen olemassa oleviin tukialueisiin, koska käytettävissä ei ole kunta- tai tilatason tietoa.

Kun otetaan huomioon myös EU-tukivälineisiin liittyvät korotukset ja etupainotteisuus sekä tämän tukipaketin tukivälineiden painotus ja maksujen ajoittuminen, on kuivuus- ja kannattavuuskriisiin liittyvien tukitoimien kokonaisuus alueellisesti ja eri tuotantosuuntien välillä mahdollisimman tasapainoinen. Lisäksi tavoitteena on ollut tukien mahdollisimman nopea toimeenpano viljelijöiden ongelmien helpottamiseksi.